

Η Φιλοπτωχεία (Αγίου Γρηγορίου Θεολόγου)

Δεν είναι καθόλου εύκολο να βρει κανείς

την υψηλότερη απ' όλες τις αρετές και να της δώσει το πρωτείο και το βραβείο, όπως ακριβώς δεν είναι εύκολο να βρει μέσα σ' ένα ολάνθιστο και μοσχοβόλο λιβάδι το πιο ωραίο κι ευωδιαστό λουλούδι, καθώς πότε το ένα και πότε το άλλο του τραβάει την προσοχή και τον προκαλεί να το κόψει πρώτο.

Έτσι, λοιπόν, σκέφτομαι ότι καλές αρετές είναι η πίστη, η ελπίδα και η αγάπη. Και μάρτυρας για την πίστη είναι ο Αβραάμ, που δικαιώθηκε από την πίστη του· μάρτυρες για την ελπίδα είναι ο Ενώς, που πρώτος στήριξε την ελπίδα του στην επίκληση του Κυρίου, και όλοι οι δίκαιοι, που κακοπαθούν με την ελπίδα της σωτηρίας· μάρτυρες για την αγάπη, τέλος, είναι ο απόστολος Παύλος, που έφτασε στο σημείο να εύχεται τη δική του απώλεια για χάρη των αδελφών του Ισραηλιτών, και ο ίδιος ο Θεός, που ονομάζεται αγάπη (Α' Ιω. 4:8).

Καλή είναι η φιλοξενία. Και μάρτυρες γι' αυτό είναι από τους δικαίους ο Λωτ, ο Σοδομίτης στη διαμονή μα όχι Σοδομίτης στη διαγωγή, και από τους αμαρτωλούς η Ραάβ, η πόρνη στο σώμα μα όχι πόρνη στην προαίρεση, που

επαινέθηκε και σώθηκε για τη φιλοξενία (Ιησ. Ναυή 2:1-21).

Καλή είναι η μακροθυμία. Και μάρτυρας γι' αυτό είναι ο ίδιος ο Χριστός, που δεν θέλησε να χρησιμοποιήσει τις λεγεώνες των αγγέλων Του εναντίον των βασανιστών Του και όχι μόνο μάλωσε τον Πέτρο, όταν τράβηξε το μαχαίρι του, μα και το αυτί, που είχε κόψει εκείνος, το έβαλε πάλι στη θέση του. Το ίδιο έκανε αργότερα και ο Στέφανος, ο μαθητής του Χριστού, που προσευχόταν για κείνους που τον λιθοβολούσαν.

Καλή είναι η πραότητα. Και μάρτυρες γι' αυτό είναι ο Μωυσής και ο Δαβίδ, που πάνω απ' όλα ως πράοι μαρτυρήθηκαν απ' τη Γραφή, καθώς και ο Διδάσκαλός τους, ο θεάνθρωπος Ιησούς, που ούτε φιλονικούσε ούτε κραύγαζε, ούτε ξεφώνιζε στις πλατείες ούτε αντιστεκόταν σ' εκείνους που Τον είχαν συλλάβει.

Καλές είναι η προσευχή και η αγρυπνία. Και μάρτυρας γι' αυτό είναι ο Κύριος, που πριν το πάθος Του αγρυπνούσε και προσευχόταν.

Καλές είναι η αγνεία και η παρθενία. Και μάρτυρες γι' αυτό είναι τόσο ο Παύλος, που τις θεσμοθέτησε, βραβεύοντας δίκαια και το γάμο και την αγαμία, όσο και ο ίδιος ο Ιησούς, που γεννήθηκε από Παρθένο, για να τιμήσει τη γέννηση μα να προτιμήσει την παρθενία.

Καλή είναι η ταπεινοφροσύνη. Και μάρτυρες γι' αυτό είναι πολλοί, με κυριότερο πάλι το Σωτήρα και Κύριο των όλων, που ταπεινώθηκε, όχι μόνο παίρνοντας μορφή δούλου, παραδίνοντας το πρόσωπό Του στην ντροπή και στα φτυσίματα και συναριθμώντας τον εαυτό Του με τους παρανόμους. Εκείνος, που καθαρίζει τον κόσμο από την αμαρτία, αλλά και πλένοντας τα πόδια των μαθητών Του σαν υπηρέτης.

Καλή είναι η ακτημοσύνη και η περιφρόνηση των χρημάτων. Και μάρτυρες γι' αυτό είναι τόσο ο Ζακχαίος, που, μόλις μπήκε ο Χριστός στο σπίτι του, μοίρασε σχεδόν όλα τα υπάρχοντά του, όσο και πάλι ο ίδιος ο Κύριος, που, μιλώντας στον

πλούσιο εκείνο νέο, περιόρισε την τελειότητα σ' αυτό ακριβώς το πράγμα (Ματθ. 19:21).

Κοντολογίς, καλή είναι η θεωρία, καλή είναι και η πράξη· η θεωρία γιατί μας ανυψώνει από τα γήινα, μας οδηγεί στα άγια των αγίων και επαναφέρει το νου στην αρχική φυσική του κατάσταση, και η πράξη γιατί υποδέχεται το Χριστό, Τον υπηρετεί και αποδεικνύει με τα έργα την αγάπη.

Κάθε αρετή είναι κι ένας δρόμος που οδηγεί στη σωτηρία, σε κάποιον απ' τους αιώνιους και μακάριους τόπους. Γιατί, όπως υπάρχουν πολλοί τρόποι ζωής έτσι υπάρχουν και πολλοί τόποι κοντά στο Θεό, που χωρίζονται και μοιράζονται ανάλογα με την αξία του καθενός. Και άλλος ας ασκήσει τη μία αρετή, άλλος την άλλη, άλλος πολλές μαζί και άλλος όλες, αν βέβαια τούτο είναι δυνατό. Φτάνει μόνο να προχωράει κανείς και να επιδιώκει το ανώτερο, ακολουθώντας βήμα-βήμα Εκείνον που τον οδηγεί καλά και τον κατευθύνει και τον βάζει, μεσ' από την στενή οδό και πύλη, στην απέραντη ουράνια μακαριότητα.

Και αν ο Παύλος, που ακολουθεί κι αυτός το Χριστό, θεωρεί την αγάπη ως την πρώτη και μεγαλύτερη εντολή, ως τη σύνοψη του νόμου και των προφητών, το καλύτερο μέρος της θεωρώ πως είναι η αγάπη στους φτωχούς και, γενικότερα, η ευσπλαχνία και η συμπάθεια στους συνανθρώπους. Γιατί τίποτ' άλλο δεν ευχαριστεί τόσο πολύ το Θεό και τίποτ' άλλο δεν Του είναι τόσο αγαπητό όσο η ευσπλαχνία. Αυτή, μαζί με την αλήθεια, πηγαίνει μπροστά Του και αυτή πρέπει να Του προσφερθεί πριν την Κρίση. Μα και σε τίποτ' άλλο δεν δίνεται ως ανταπόδοση από Εκείνον, που κρίνει με δικαιοσύνη και ζυγίζει με ακρίβεια την ευσπλαχνία, όσο στη φιλανθρωπία η φιλανθρωπία.

Σ' όλους, λοιπόν, τους φτωχούς και σ' εκείνους που για οποιονδήποτε λόγο κακοπαθούν, οφείλουμε να δείχνουμε ευσπλαχνία, σύμφωνα με την εντολή: «Να μετέχετε στη χαρά όσων χαίρονται και στη λύπη όσων λυπούνται» (Ρωμ. 12:15). Και οφείλουμε να προσφέρουμε στους ανθρώπους, ως άνθρωποι κι εμείς, την εκδήλωση της καλοσύνης μας, όταν τη χρειάζονται, χτυπημένοι από κάποια συμφορά, λ.χ. χηρεία ή ορφάνια ή ξενητιά ή σκληρά αφεντικά ή άδικους άρχοντες ή άσπλαχνους φοροεισπράκτορες ή φονικούς ληστές ή άπληστους κλέφτες ή δήμευση περιουσίας ή ναυάγιο. Όλοι είναι αξιολύπητοι. Όλοι βλέπουν τα χέρια μας,

όπως εμείς βλέπουμε τα χέρια του Θεού.

Τι θα κάνουμε, λοιπόν, εμείς που έχουμε τιμηθεί με το μεγάλο όνομα “χριστιανοί” και αποτελούμε τον διαλεχτό και ξεχωριστό λαό, ο οποίος οφείλει να καταγίνεται σε καλά και σωτήρια έργα; Τι θα κάνουμε εμείς οι μαθητές του πράου και φιλόανθρωπου Ιησού, που σήκωσε τις αμαρτίες μας, ταπεινώθηκε, παίρνοντας την ανθρώπινη φύση μας, κι έγινε φτωχός, για να γίνουμε εμείς πλούσιοι με τη θεότητα; Τι θα κάνουμε, έχοντας μπροστά μας ένα τόσο μεγάλο υπόδειγμα ευσπλαχνίας και συμπάθειας; Θα παραβλέψουμε τους συνανθρώπους μας; Θα τους περιφρονήσουμε; Θα τους εγκαταλείψουμε; Κάθε άλλο, αδελφοί μου. Αυτά δεν ταιριάζουν σ’ εμάς, τους θρεμμένους από το Χριστό, τον καλό ποιμένα, που φέρνει πίσω το πλανεμένο πρόβατο και ψάχνει να βρει το χαμένο και στηρίζει το ασθενικό. Μα δεν ταιριάζουν ούτε στην ανθρώπινη φύση μας, που επιβάλλει τη συμπάθεια, αφού από την ίδια της την αδυναμία έμαθε την ευσέβεια και τη φιλανθρωπία.

Γιατί, μολαταύτα, δεν βοηθάμε τους συνανθρώπους μας, όσο είναι ακόμα καιρός; Γιατί εμείς ζούμε μέσα στην απόλαυση, ενώ οι αδελφοί μας μέσα στη δυστυχία; Ποτέ να μην πλουτίσω, αν αυτοί στερούνται! Ποτέ να μην έχω υγεία, αν δεν βάλω βάλαμο στις πληγές τους! Ποτέ να μη χορτάσω, ποτέ να μην ντυθώ, ποτέ να μην ησυχάσω μέσα σε σπίτι, αν δεν τους δώσω ψωμί και ρούχα, όσα μπορώ, κι αν δεν τους ξεκουράσω μέσα στο σπίτι μου.

Ας τ’ αναθέσουμε όλα στο Χριστό, για να τον ακολουθήσουμε αληθινά, σηκώνοντας το σταυρό Του, για ν’ ανεβούμε στον επουράνιο κόσμο ανάλαφρα και άνετα, χωρίς τίποτα να μας τραβάει προς τα κάτω, και για να κερδίσουμε στη θέση όλων αυτών το Χριστό, ανεβασμένοι χάρη στην ταπείνωσή μας και πλουτισμένοι χάρη στη φτώχεια μας. Ή, τουλάχιστον, ας μοιραστούμε με το Χριστό τα υπάρχοντά μας, για ν’ αγιαστούν κάπως με τη σωστή κατοχή τους και την προσφορά μεριδίου τους στους φτωχούς.

Δεν θα συνέλθουμε, έστω και αργά; Δεν θα νικήσουμε την αναισθησία μας, για να μην πω την τσιγκουνιά μας; Δεν θα σκεφτούμε ως άνθρωποι; Δεν θα βάλουμε νοερά στη θέση των ξένων συμφορών τις πιθανές δικές μας;

Γιατί, στ' αλήθεια, τίποτε από τ' ανθρώπινα δεν είναι βέβαιο, τίποτε δεν είναι σταθερό, τίποτε δεν είναι ανεξάρτητο από άλλους παράγοντες, τίποτε δεν στηρίζεται σε αμετάβλητες προϋποθέσεις. Η ζωή μας γυρίζει σε κύκλο, έναν κύκλο που φέρνει πολλές μεταβολές, συχνά μέσα σε μια μέρα, κάποτε και μέσα σε μian ώρα. Πιο σίγουρο είναι να εμπιστεύεται κανείς τον άνεμο, που κινείται ακατάπαυστα, πιο σίγουρο είναι να εμπιστεύεται τη γραμμή, που αφήνει πάνω στα νερά ένα ποντοπόρο πλοίο, πιο σίγουρο είναι να εμπιστεύεται τ' απατηλά όνειρα μιας νύχτας, που η απόλαυσή τους κρατάει τόσο λίγο, πιο σίγουρο είναι να εμπιστεύεται όσα χαράζουν τα παιδιά πάνω στην άμμο, όταν παίζουν, παρά την ανθρώπινη ευτυχία.

Είναι, λοιπόν, συνετοί εκείνοι, που, μην έχοντας εμπιστοσύνη στα τωρινά, φροντίζουν να εξασφαλίστούν για το μέλλον. Επειδή η ανθρώπινη ευημερία είναι άστατη και μεταβλητή, αγαπούν την καλοσύνη, που δεν χάνεται, για να κερδίσουν τουλάχιστο το ένα από τα τρία: ή να μην κάνουν τίποτα το κακό, επειδή η καλοσύνη τους προκαλεί τη συμπάθεια του Θεού, ο οποίος πολλές φορές ευεργετεί στον ουρανό τους ευσεβείς για τις επίγειες αγαθοεργίες τους· ή να έχουν θάρρος ενώπιον του Θεού, επειδή κακοπάθησαν όχι για κάποια κακία, αλλά για κάποιον άλλο σκοπό· ή, τέλος, όντας φιλόανθρωποι, να απαιτούν από το Θεό σαν οφειλόμενη τη φιλανθρωπία, την οποία έδειξαν πρώτα εκείνοι στους φτωχούς, ενεργώντας έξυπνα.

«Ας μην καυχιέται ο σοφός τη σοφία του, λέει ο Κύριος, μήτε ο δυνατός για τη δύναμή του μήτε ο πλούσιος για τον πλούτο του» (Ιερ. 9:23), έστω κι αν έχουν φτάσει στο ύψιστο σημείο σοφίας, δυνάμεως ή πλούτου. Εγώ, όμως, θα προσθέσω κι εκείνα που ακολουθούν: Ας μην καυχιέται μήτε ο περίβλεπτος για τη δόξα του μήτε ο γερός για την υγεία του μήτε ο όμορφος για την ομορφιά του μήτε ο νέος για τα νιάτα του μήτε, κοντολογίς, άλλος κανένας για οτιδήποτε απ' όσα παινεύονται στον κόσμο τούτο και προξενούν την υπερηφάνεια. Αλλά, όποιος καυχιέται, μόνο γι' αυτό ας καυχιέται, για το ότι γνωρίζει και ζητάει το Θεό, υποφέρει μαζί μ' εκείνους που υποφέρουν και αποθέτει τις ελπίδες του για τα καλά στο μέλλον. Γιατί τα τωρινά αγαθά είναι ρευστά και πρόσκαιρα. Συνεχώς μετακινούνται και πηγαίνουν από τον ένα στον άλλο, όπως η μπάλα στο ποδόσφαιρο. Και δεν υπάρχει τίποτα πιο σίγουρο για τον άνθρωπο που τα κατέχει, από το ότι θα τα χάσει με το χρόνο ή από το φθόνο. Απεναντίας, τα μελλοντικά

αγαθά είναι σταθερά και μόνιμα. Ποτέ δεν χάνονται, ποτέ δεν πηγαίνουν από τον ένα στον άλλο, ποτέ δεν διαψεύδουν τις ελπίδες όσων τα εμπιστεύονται.

«Ποιος είναι σοφός, για να τα καταλάβει αυτά;» (Ωσ. 14:10). Ποιος θ' αδιαφορήσει για τα εφήμερα και θα προσέξει τα μόνιμα; Ποιος θα συλλογιστεί ότι τα τωρινά θα περάσουν; Ποιος θ' αναλογιστεί ότι τα αναμενόμενα θα μείνουν; Ποιος θα ξεχωρίσει τα πραγματικά απ' τα φαινομενικά, για ν' ακολουθήσει τα πρώτα και να περιφρονήσει τα δεύτερα; Ποιος θα ξεχωρίσει την επίγεια διαμονή από την επουράνια πολιτεία, την παροικία από την κατοικία, το σκοτάδι από το φως, τη λάσπη του βυθού από τα άγια χώματα, τη σάρκα από το πνεύμα, το Θεό από τον κοσμοκράτορα διάβολο, τη σκιά του θανάτου από την αιώνια ζωή; Ποιος θα εξαγοράσει με τα παρόντα το μέλλον, με τον φθαρτό πλούτο τον άφθαρτο, με τα ορατά τα αόρατα;

Μακάριος, λοιπόν, είναι εκείνος που τα διακρίνει αυτά, χωρίζει με το μαχαίρι του Λόγου το καλύτερο από το χειρότερο, ανυψώνεται με την καρδιά του, όπως λέει κάπου ο ιερός Δαβίδ (Ψαλμ. 83:6), φεύγει μ' όλη του τη δύναμη μακριά από την κοιλάδα τούτη της οδύνης, επιδιώκει τα αγαθά που βρίσκονται στον ουρανό, σταυρώνεται για τον κόσμο μαζί με το Χριστό, ανασταίνεται μαζί με το Χριστό, ανεβαίνει στα επουράνια σκηνώματα μαζί με το Χριστό και γίνεται κληρονόμος της αληθινής ζωής, που δεν μεταβάλλεται ποτέ πια.

Ας ακολουθήσουμε το Λόγο, ας επιδιώξουμε την ουράνια απόλαυση, ας απαλλαγούμε από την επίγεια περιουσία. Ας κρατήσουμε από τα γήινα μόνο όσα είναι καλά, ας σώσουμε τις ψυχές μας με ελεημοσύνες, ας δώσουμε από τα υπάρχοντά μας στους φτωχούς, για να γίνουμε πλούσιοι σε αιώνια αγαθά. Δώσε κάτι και στην ψυχή, όχι στη σάρκα μονάχα. Δώσε κάτι και στο Θεό, όχι στον κόσμο μονάχα. Πάρε κάτι απ' την κοιλιά και δώσ' το στο πνεύμα. Πάρε κάτι απ' τη φωτιά, που κατακαίει τα γήινα, και ξεμάκρυνέ το από τη φλόγα. Άρπαξε κάτι από τον τύραννο κι εμπιστέψου το στον Κύριο. Δώσε λίγο σ' Εκείνον, που σου έχει προσφέρει το πολύ. Δώσε τα και όλα ακόμα σ' Εκείνον, που σου τα έχει χαρίσει όλα. Ποτέ δεν θα ξεπεράσεις στη γενναιοδωρία το Θεό, έστω κι αν χαρίσεις όλα σου τα υπάρχοντα, έστω κι αν προσθέσεις σ' αυτά και τον ίδιο σου τον εαυτό. Γιατί και του εαυτού σου η προσφορά στο Θεό ισοδυναμεί με απόκτηση. Όσα κι αν προσφέρεις, εκείνα που μένουν είναι περισσότερα. Και δεν θα δώσεις τίποτα δικό σου, γιατί όλα τα έχεις πάρει από το Θεό.

Ας μη γίνουμε, αγαπητοί μου φίλοι και αδελφοί, κακοί διαχειριστές των αγαθών που μας δόθηκαν. Ας μην κοπιάζουμε για να θησαυρίζουμε και ν' αποταμιεύουμε, ενώ άλλοι υποφέρουν από την πείνα. Ας μιμηθούμε τον ανώτατο και κορυφαίο νόμο του Θεού, που στέλνει τη βροχή σε δικαίους και αδίκους και ανατέλλει τον ήλιο επίσης για όλους. Αυτός έκανε τη γη ευρύχωρη για όλα τα χερσαία ζώα, δημιούργησε πηγές, ποτάμια, δάση, αέρα για τα φτερωτά και νερά για τα υδρόβια, και έδωσε σ' όλα τα όντα άφθονα τα απαραίτητα για τη ζωή τους στοιχεία, χωρίς να τα περιορίζει καμιά εξουσία, χωρίς να τα καθορίζει κανένας γραπτός νόμος, χωρίς να τα εμποδίζουν σύνορα. Και αυτά τα στοιχεία τα παρέδωσε κοινά και πλούσια, χωρίς διάκριση ή περικοπή, τιμώντας την ομοιότητα της φύσεως με την ισότητα της δωρεάς και δείχνοντας τον πλούτο της αγαθότητός Του.

Συνεχίζεται...

(Από τη σειρά των φυλλαδίων «Η ΦΩΝΗ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ» της Ιεράς Μονής Παρακλήτου Ωρωπού Αττικής.)

Πηγή: dosambr.wordpress.com